

Efter 10 år i dansk landbrug købte Razvan Gheorghiu i 2009 en nedlagt statsdrevet svineproduktion i det nordøstlige Rumænien, hvor han nu har 390 søer. Privatfoto.

Hestevogne præger stadig billedet i Rumænien og vidner om, at landet trods en kraftig økonomisk vækst i de seneste år stadig er langt bagud i forhold til de fleste andre lande i EU. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

25-årige Andrei Bizdiga ser lyst på sin fremtid som rumænsk landmand og har ingen planer om at arbejde på en dansk gård. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

Derfor bliver de rumænske medhjælpere hjemme

Den tidligere stabile og talstærke tilgang af rumænske medhjælpere i danske stalde dør ud som følge af høj økonomisk vækst i Rumænien.

Af Henrik Lomholt Rasmussen
hlo@landbrugsmedierne.dk

Leverandøren siger stop

I serien om udlændinge i dansk landbrug er LandbrugsAvisen rejst til egnen ved Iasi i det nordøstlige Rumænien for at se nærmere på, hvorfor stadig færre rumænere arbejder i danske svinestalde og kvægbedrifter.

tusindvis af medhjælpere til dansk landbrug. De seneste år er strømmen dog aftaget kraf-

tigt, oplyser skolens forstander Constantin Timu. Flere år med høj økonomisk vækst – 8 procent sidste år – har skabt jobs og gjort en fremtid i Rumænien mere attraktiv.

»De unge kan se flere muligheder end før. Det får dem til at blive her frem for at sige farvel til familie og venner og rejse til eksempelvis Danmark«, siger Constantin Timu og understreger sin glæde over forbindelsen til dansk landbrug.

»Ud over at sikre mange unge rumænere et job har rumænsk landbrug fået en masse viden og erfaring, ikke mindst via elever, som tog til Danmark og siden kom tilbage. De er gode rollemødelere og kan implementere input fra det højteknologiske danske landbrug. Det er vigtigt nu, hvor vi med egne offentlige midler og støtte fra EU satser på at støtte lokale iværksættere, der skaber vækst og arbejdspladser i bl.a. landbruget«, forklarer Constantin Timu.

Farvel til Danmark
Blandt disse iværksættere er Razvan Gheorghiu. Efter 10 år i en dansk svineproduktion købte han i 2009 med opsparede penge og banklån et nedlagt og tidligere statsejet svinefarm i Gorban kommune nær

grænsen til Moldova i et kompagniskab. Hans kompagnon står for de 800 ha jord, mens Razvan Gheorghiu har ansvar for gården med 390 søer, som får 32 smågrise årligt i snit.

»Planen er at nå op på 600-700 søer. Dem henter vi som polte i Danmark, hvor jeg gennem mine forbindelser også køber brugt inventar til vores stalde. Min kone og jeg var nået til et punkt, hvor vi skulle afgøre, dels om vi fortsat ville være fjernet fra familien og venner, dels om vores børn skulle være danske eller rumænske. Vi valgte det sidste«, fortæller Razvan Gheorghiu.

Han har stadig kontakt til nogle af sine nu tidligere rumænske kolleger, som blev i Danmark.

»Flere af dem har forladt landbruget til fordel for jobs på fabrikker og virksomheder som Vestas, hvor arbejdstiden er mere 'familievenlig' og lønnen bedre«, konstaterer Razvan Gheorghiu med let midtjysk dialekt.

Savnede familier

Nogle måneder om året tager han nordpå og arbejder på en dansk gård som supplement til indtægten fra sin svineproduktion.

»Priserne følger den tyske notering. Men det er svært at

drive landbrug i Rumænien, bl.a. på grund af bureaukrati og korruption. Det går dog fremad, og nu satser vi på at kunne styrke vores landbrug og skabe gode arbejdspladser i faget for at gøre det mere attraktivt«, fastslår Razvan Gheorghiu, der har otte ansatte.

Blandt dem er Ion Plamadala. Efter 14 år i danske svinestalde har han siden januar været formester hos Razvan Gheorghiu.

»Min kone savnede sine forældre, der sad alene hernelde, og omvendt. Desuden vil jeg gerne se mine børn vokse op i Rumænien og være med til at bygge landet op, nu hvor der er kommet et grundlag at arbejde ud fra«, forklarer Ion Plamadala.

Så selv om han havde et dansk job på hånden og med egne ord, »kunne have købt et hus i Vejle for 1,5 mio. kr. kontant for de penge, vi havde sparet op«, rejste han, konen og de to børn hjem i 2017. Parret købte en byggegrund og opførte et hus i Iasi, der er på størrelse med Aarhus. Herfra pendler Ion Plamadala en time til og fra sit fodermester-job.

»Jeg tjener 7.500 kroner om måneden og er tilfreds, selv om jeg kunne have tjent fire gange så meget i Danmark.

For år tilbage kunne det betale sig at tage til Danmark, men nu er der gode muligheder rumænsk landbrug, hvis man vil arbejde hårdt og koncentreret. Det er jeg klar til.

Andrei Bizdiga, 25 år og landmand i det nordøstlige Rumænien.

Pris- og skatteniveauet er lavere hernelde, og kvaliteten af varerne er blevet bedre. Det samme gælder vejen mellem Iasi og gården«, siger Ion Plamadala med et grin.

Delte meninger

Et stykke henne ad den nyafalterede vej fortæller den lokale borgmester Rotaru Danut, at 70 procent af kommunens infrastruktur er istandsat.

»Det letter landmændenes adgang til markederne i byerne«, siger han og inviterer på besøg hos en grøntsagsproducent.

»Kommunen har støttet os med midler til drivhuse og drypvandingsanlæg og hjulpet til med at sikre os en aftale om at levere grøntsager til den franske concern Carrefour's supermarked i Iasi. Det motiverer, fordi det viser en tro på landbruget som en del af Rumæniens fremtid«, siger Constantin Saranescu.

Det syn deles ikke af tre unge mænd på Café La Corniche i centrum af Iasi.

»Jeg skal hverken arbejde i et udenlandsk eller et rumænsk landbrug. Lønnen er dårlig og arbejdet for hårdt«, siger den 22-årige marketingstuderende Eugen Costi og støttes af sine to venner, indtil en af dem indleder sin fortælling.

»Mine forældre arbejder hårdt med at producere frugt og grøntsager for at sikre min uddannelse til tandlæge. Jeg hjalp dem for og har passet køer og kunne om nødvendigt godt forestille mig at gøre det igen«, begynder Cosmin Mazdrag men afbrydes.

»Hold nu op. Det er fortid«, siger Eugen Costi.

På sin gård med malkekoer er 25-årige Andrei Bizdiga uenig:

»Fremtiden for rumænsk landbrug ser god ud«. Constantin Timu, forstander på landbrugsskolen i Miroslova, nikker.

»Rumæniens jord og klima er velegnet til landbrug, og engang var landet denne regions forråds-kammer. Den status skal genskabes, for det kan skaffe gode indtægter og job. Men ligesom i Danmark søger mange mod andre sektorer, der virker mere tiltrækkende. Derfor er det vores store opgave at udvikle rumænsk landbrug og gøre branchen attraktiv«, siger Constantin Timu.

Armoden lurder overalt i Rumænien

Langt fra alle rumænere nyder godt af landets økonomiske opsving.

Af Henrik Lomholt Rasmussen
hlo@landbrugsmedierne.dk

Solstrålerne, der strømmer ind mellem de frønnede brædder i kostalden, er stort set de eneste lyspunkter i Iacob Petrus tilværelse. Den 49-årige landmand mærker nemlig ikke meget til den rivende økonomiske udvikling, som Rumænien har været inde i de seneste år.

»Min kone og jeg er syvende generation på gården. Vi slider og slæber for at holde skindet på næsen og bruger stort set hele vores ringe indtægt til at sikre vores dotres uddannelse i regionshovedstaden Iasi en lille time herfra«, siger Iacob Petru og klapper en af sine fire malkekoer.

»De giver kun 10 liter mælk om da-

gen, fordi vi ikke har råd til at give dem ordentligt foder«, konstaterer Iacob Petru, som tjener en skilling ved at sælge mælken og andre produkter til folk i landsbyen.

Men kundekredsen svinder ind.

»Kun de gamle er tilbage. De yngre søger til byen. Livet på landet dør ud«, sukker Iacob Petru, der for nylig så en af sine tre heste gå bort af alderdom.

»Vi har ikke råd til at købe en ny. En af de andre heste er 27 år. Vi bruger dem til at trække ploven og andet markarbejde samt til hestevognen. Den er vores eneste transportmiddel«, fortæller Iacob Petru.

Mange hestevogne

Talrige møder med hestevogne på landvejen tilbage til Iasi viser, at Rumænien trods en økonomisk vækst på 8 procent sidste år, stadig flere udenlandske investeringer og massiv EU-støtte endnu er langt bagud i forhold til de

fleste andre lande i EU. Det gælder ikke kun på landbrugsområdet, fastslår 21-årige Delia Ionescu, som LandbrugsAvisen møder på en grusvej i landsbyen Gorban.

»Om jeg bor her? Niks, jeg tog til Østrig for længe siden og uddannede mig til sygeplejerske. Min kæreste og jeg besøger min bedstefar, der som mange andre rumænere lider under de elendige forhold i landet«, fastslår Delia Ionescu og fortsætter:

»Han får 700 kr. om måneden i folkepension. Det rækker hverken til mad eller medicin. Den er der for øvrigt intet af på hospitalerne, med mindre man betaler korrupte læger for at få den. De dygtige læger og sygeplejersker er for længe rejst til udlandet. Skolerne står det heller ikke meget bedre til med, og lønningerne for den almindelige rumæner er helt i bund, mens politikere og magthavere har travlt med at fylde deres lommer. Der er ingen fremtid i dette land«.

På deres gård lidt uden for den driftige storby Iasi mærker Iacob Petru og hans kone ikke meget til Rumæniens økonomiske optur. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

Rumænsk rekordvækst hviler på usikkert grundlag

8 procent økonomisk vækst i 2017, stigende i de udenlandske investeringer, flere arbejdspladser, et øget forbrug som følge af skattelettelser og højere lønninger samt offentlige tilskud til udvikling og research i diverse sektorer. Rumænien buldrer derudad, men væksten hviler på et skrøbeligt fundament. Det siger Søren Riishøj, østeuropæksperter og lektor emeritus ved SDU.

»Man har haft succes et stykke af vejen. Strukturreformene kan hjælpe landet til at blive uafhængigt af overførsler fra de cirka 3,6 mio. rumænere i udlandet. Den hårde kurs mod den udbredte korruption med arrestationer af toppolitikere for åbent tæppe har også haft effekt. Men Rumæniens økonomi ser ud til at være overophedet. Sænkningerne af skatterne skete for at tækkes

vælgerne, men er ufinansierede og er en bombe under statsbudgettet«, advarer Søren Riishøj. En anden trussel er en spændt politisk situation. Regeringen og landets præsident er i åben strid, og kritik fra oppositionen sender folk i demonstrationer på gaden. Men om oppositionen har egentlige alternativer er ifølge Søren Riishøj uvist:

»Formålet er at skabe utilfredshed, så man kan vinde det næste valg. Resten står åbent«. Åbent står også spørgsmålet om, hvorvidt Rumænien vil fortsætte himmelflugten eller mavelande i Sortehavet og gå til bunds.

»Problemer med at danne en duelig regering – der i en ny tendens også har ramt liberale lande – behøver ikke at gå ud over økonomien«, siger Søren Riishøj.

Rumænsk landbrug

Husdyr pr. 1.12.2017 (mio. hoveder)

	Rumænien	Danmark
Kvæg	2 (15 pr. ha)	1,6 (60 pr. ha)
Svin	4,4 (51 pr. ha)	12,3 (541 pr. ha)
Får og geder	11,5 (88 pr. ha)*	0,15
Fjerkræ	73,3	21,5

*EUs fjerdestørste antal efter UK, Spanien og Grækenland

Afgrøder pr. 1.12.17 (mio. tons)

	Rumænien
Hvede	10 *
Byg	1,9
Majs	14,3**

*EUs femtestørste producent, 25 pct. vækst ift. 2016

**EUs næststørste producent, 33 pct. vækst ift. 2016

Kilde: Rumæniens nationale institut for statistik, www.insse.ro, og Danmarks Statistik